

системі проводили дослідження УкрНДіГМ (Жовторог І.С., Каленюк С.М., та ін.), ХСГУ (Шапошников Д.Г. та ін.);

– рисова система “Под Кременчук” площею 575 га в радгоспі “Ключовий” Каланчакського району в центральній частині Північно-Присивашського фізико-географічного району. В різні роки тут проводили дослідження УкрНДіГМ (Жовтоног І.С. та ін.), УДАВГ (Кірієнко Т.М., Грищенко Ю.М., Кухта О.О.).

Вказані рисові інженерні системи необхідно затвердити як стаціонари ЕММ рисових полів Херсонщини, затвердити виконавців, типову програму наукових досліджень та звітності, виділити відповідні кошти.

УДК 631.674.2:633.18

ДИНАМІКА ЕКОЛОГІЧНИХ ФАКТОРІВ СТЕПОВИХ ЕКОСИСТЕМ ПРИ ВИРОЩУВАННІ КУЛЬТУРИ РИСУ ЗАТОПЛЕННЯМ

**Ю.М. ГРИЩЕНКО, О.О. КУХТА, А.М. МАРТИНЮК –
Українська державна академія водного господарства,
м.Рівне**

Характер вирощування культури затоплюваного рису в приморському степу України різко змінює природні екологічні фактори, що діють на формування екосистем цієї території. Зокрема, змінюється мікроклімат над рисовим полем, зволоженість території. Зміна природного водного режиму супроводжується різким порушенням рівноваги в системі “грунт-вода-солі” і відповідно перерозподілом водорозчинних солей в ґрунті і ґрунтових водах. Промивний тип водного режиму змінює баланс солей, органічних та мінеральних речовин і в цілому напрямок всього ґрунтоутворюючого процесу. Крім того, при розорюванні цілинних земель знищуються аборигенні види рослин. При вирощуванні рису з’являються спеціалізовані “рисові” бур’яни, такі як плоскуха рисова, монохорія Корсакова. Поширюються також інші бур’яни, зокрема болотні, такі як очерет звичайний, частуха ланцетовидна, рогіз широколистий, вузьколистий та Лаксмана, бульбокомиш морський, смикавець бурий і інші, водні (ряска мала, водорості). Ступінь забур’яненості посівів рису, визначений за проективним покриттям окремих видів бур’янів, досягає 50-60%. Тут формуються специфічні агроценози, як з переважанням рису (рисова, плоскухо-рисова, плоскухо-бульбокомишево-рисова асоціації), так і з переважанням бур’янів (рисово-

бульбокомишева, кугово-рисово-монохорієво-ряскова, бульбокомишево-частухово-харова і інші асоціації).

Одним із основних факторів, які впливають на урожай рису, є шар води на рисовому полі. Між глибиною води (X) та проективним покриттям окремих видів (Y) існує певна регресійна залежність:

Рис посівний (*Oriza sativa*)

$$Y = 84,6 - 2,2 \cdot X \quad (r = -0,64)$$

Плоскуха рисова (*Echinochloa oryzoides*)

$$Y = 30,8 - 1,1 \cdot X \quad (r = -0,72)$$

Рисову систему потрібно розглядати як складну екосистему, у різних компонентах якої зосереджені ті чи інші запаси речовини та енергії. Між компонентами рисової системи, а також між компонентами рисової системи і прилеглими до них територіями. Тому види спостережень обумовлюються можливими змінами в екосистемах рисових полів та прилеглих територій. На підставі аналізу результатів особистих спостережень та досліджень інших вчених і практиків, які займались проблемами рисосіяння, виявлені зміни в екосистемах рисових полів. На базі цих змін встановлені види спостережень і показники, які є основою для створення еколого-меліоративного моніторингу рисових полів приморської смуги Півдня України.